

NOWE STANOWISKA *EVERNIA DIVARICATA* (L.) ACH.
W ZACHODNIEJ POLSCENEW LOCALITIES OF *EVERNIA DIVARICATA* (L.) ACH. IN WESTERN POLAND

WIESŁAW FAŁTYNOWICZ, MICHAŁ JAŚKIEWICZ

W. FAŁTYNOWICZ, badacz niezależny, emerytowany profesor uniwersytetu, e-mail: oenothera8@wp.pl;

<https://orcid.org/0000-0003-3636-6218>

M. JAŚKIEWICZ, Ansee Consulting, Wrocław, e-mail: michal.jaskiewicz@ansee.pl

ABSTRACT. A new locality of a rare fruticose lichen species *Evernia divaricata* in the western part of Poland was found in the vicinity of two cities: Gubin and Twardogóra. Single specimens of this epiphytic lichen, grew on larch and birch. The thalli were healthy and well developed. *Evernia divaricata* is under strict legal protection and considered an endangered species in Poland (the CR category in the „Red List of Polish Lichens”). In the last dozen or so years, over a dozen new localities of *E. divaricata* have been found in the country, which usually grew in the company of other lichens very sensitive to air pollution, e.g. from the genus *Usnea*. These taxa are a testimony to the increasing process of recolonization.

KEY WORDS: distribution of lichens, rare and endangered lichens, epiphytes, recolonization, Góry Izerskie Mts, Sudety Mts

Evernia divaricata jest wyjątkowo rzadkim makroporo-
stem w Polsce. Jego piękne, delikatne plechy dorasta-
ły w XIX wieku nawet do 25 cm długości (por. STEIN
1879). Obecnie spotykane okazy są znacznie mniej-
sze i rzadko osiągają długość ponad 10 cm, a w wielu
przypadkach są to okazy szczątkowe, jak to opisywał
z Puszczy Białowieskiej CIEŚLIŃSKI (2003). W prze-
szłości gatunek był często podawany z różnych czę-
ści kraju (por. FAŁTYNOWICZ 2003 i lit. tam cytowana),
ale na większości stanowisk wyginał i współcześnie
notowano go bardzo rzadko, głównie we wschodniej
Polsce (np. CIEŚLIŃSKI 2003, KOŚCIELNIAK 2013), ale
także w Pieninach i Tatrach (FLAKUS 2007, WĘGRZYN
2009, KOŚCIELNIAK & KOZIK 2010). Dobrze wykształ-
cone plechy znaleziono w ostatnich latach również
w Górach Orlickich (SMOCZYK 2013) i w Górach Izer-
skich (KUKWA i in. 2021, JAŚKIEWICZ & FAŁTYNOWICZ
2022 w druku) oraz w okolicach Olsztyna (KOSSOW-
SKA i in. 2022).

Evernia divaricata jest uważana za gatunek krytycz-
nie zagrożony (CR) w Polsce (CIEŚLIŃSKI i in. 2006).
Jest też objęta ochroną ścisłą i należy do nielicznej
grupy porostów, wokół których stanowisk należy wy-
znaczyć strefę ochronną (ROZPORZĄDZENIE... 2014).

Evernia divaricata znaleziono na dwóch no-
wych stanowiskach w województwie dolnośląskim
i lubuskim.

1. Ec-13, Wzgórza Milicko-Międzyborskie, nadleś-
nictwo Oleśnica, oddz. 14; współrzędne geo-
graficzne: 51.32629°N, 17.39192°E; drągowina
sosnowa z pojedynczymi modrzewiami; leg. A.
Kitowski, det. W. Fałtynowicz, 06.09.2009. Jedna
plecha *E. divaricata* rosła na gałązkach *Larix* (fot.
1). Plecha miała długość 15 cm, a jej żywotność
oceniono jako bardzo dobrą. Na tym samym mo-
drzewiu występowały również takie gatunki, jak:
Hypogymnia tubulosa (Schaer.) Hav., *H. physodes*
(L.) Nyl., *Platismatia glauca* (L.) W.L. Culb. & C.F.
Culb., *Usnea dasopoga* (Ach.) Nyl., *Usnea hirta* (L.)
Weber ex F.H. Wigg. i *U. subfloridana* Stirt.
2. Da-45, Wzniesienia Gubińskie, nadleśnictwo
Gubin; współrzędne geograficzne: 52.012476°N,
14.924547°E, *Betula pendula* przy drodze; leg.
i det. M. Jaśkiewicz, 24.08.2020. Jedna plecha *E.*
divaricata o długości ok. 5 cm (fot. 2). Żywotność
dobra. Na tym samym pniu taksonowi towarzy-
szyły *Hypogymnia physodes*, *H. tubulosa* i *Parmelia*
sulcata Taylor.

Pojawienie się nowych stanowisk *E. divaricata*, podobnie jak i wielu innych towarzyszących jej gatunków epifitycznych, to, naszym zdaniem, jedno z wielu świadectw procesu rekolonizacji, który jest obserwowany w Polsce już od około 20 lat (por. FAŁTYNOWICZ 2004, SZCZEPAŃSKA & SZCZEPAŃSKI 2006, ADAMSKA 2011, LISOWSKA 2011, KOSSOWSKA i in. 2018,

Fot. 1. *Evernia divaricata* na *Larix* sp. w lesie koło Twardogóry (fot. W. Fałtynowicz)

Photo 1. *Evernia divaricata* on *Larix* sp. in the forest near Twardogóra (photo by W. Fałtynowicz)

Fot. 2. *Evernia divaricata* na *Betula pendula* koło Gubina (fot. M. Jaśkiewicz)

Photo 2. *Evernia divaricata* on a *Betula pendula* near Gubina (photo by M. Jaśkiewicz)

JAŚKIEWICZ & FAŁTYNOWICZ 2022). Dowodzi tego m.in. znaczne zwiększenie stanowisk gatunków z rodzajów *Bryoria* i *Usnea*, oraz na tyle znaczący wzrost liczebności populacji i liczby stanowisk niektórych porostów (np. *E. prunastri* (L.) Ach. i *Platismatia glauca* (L.) W. Culb. & C. Culb.), który doprowadził już w 2014 roku do wycofania ich z listy gatunków chronionych. Świadczy to o znacznej poprawie warunków aerosanitarnych, a także potwierdza walor porostów jako świetnych i czułych bio wskaźników zanieczyszczenia powietrza.

LITERATURA

- ADAMSKA E. (2011): Recolonisation of lichens in Toruń city. *Ecological Questions* 15: 119–125.
- CIEŚLIŃSKI S. (2003): Atlas rozmieszczenia porostów (Lichenes) w Polsce północno-wschodniej. *Phytocoenosis* 15 (N.S.), Suppl. *Cartographiae Geobotanicae* 15: 1–430.
- CIEŚLIŃSKI S., CZYŻEWSKA K., FABISZEWSKI J. (2006): Red list of the lichens in Poland. W: Z. Mirek, K. Zarzycki, W. Wojewoda, Z. Szelaż (red.). *Red list of plants and fungi in Poland*. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków: 71–89.
- FAŁTYNOWICZ W. (2003): The lichens, lichenicolous and allied fungi of Poland – an annotated checklist. W: Szafer Institute of Botany, Polish Academy of Sciences, Kraków.
- FAŁTYNOWICZ W. (2004): Rekolonizacja przez porosty – optymistyczny trend w stanie środowiska. W: M. Kejna, J. Uscka (red.). *Zintegrowany Monitoring Środowiska Przyrodniczego: Funkcjonowanie i monitoring geosystemów w warunkach narastającej antropopresji*. Biblioteka Monitoringu Środowiska. Wyd. UMK, Toruń: 321–325.
- FLAKUS A. (2007): Lichenized and lichenicolous fungi from mylonitized areas of the subnival belt in the Tatra Mountains (Western Carpathians). *Annales Botanici Fennici* 44: 427–449.
- JAŚKIEWICZ M., FAŁTYNOWICZ W. (2022): *Evernia divaricata* i inne porosty rekolonizują Góry Izerskie. *Przyroda Sudetów*, w druku.
- KOSSOWSKA M., FAŁTYNOWICZ W., DIMOS-ZYCH M., FAŁTYNOWICZ H., PATEJUK K., PIEGDOŃ A., BUŚKAKOWSKA M., JAREMA P. (2018): Epiphytic lichens of circular permanent plots in Karkonosze National Park (SW Poland). *Parki Narodowe Rezerваты Przyrody* 37(3): 33–47.
- KOSSOWSKA M., KRZEWICKA B., KOŚCIELNIAK R., KUKWA M., KOWALEWSKA A., SZYMCZYK R., SMOCZYK M., MARKIEWICZ K., ADAMSKI M. (2022): Materiały do rozmieszczenia porostów i grzybów naporostowych Polski. *Wiadomości Botaniczne* 66, Article 661.
- KOŚCIELNIAK R. (2013): Porosty Bieszczadzkiego Parku Narodowego – stan obecny i przekształcenia

- w ostatnim półwieczu. Monografie Bieszczadzkie 14: 1–602.
- KOŚCIELNIAK R., KOZIK J. (2010): *Evernia divaricata* (Parmeliaceae) w polskich Karpatach. Roczniki Bieszczadzkie 18: 414–418.
- KUKWA M., SZYMCZYK R., ZALEWSKA A., OSSOWSKA E., HAJEK B., JASKÓLSKA J., KOSSOWSKA M., KUBIAK D., RUTKOWSKI K., CZARNOTA P., TANONA M., SMOCZYK M. (2021): Materiały do rozmieszczenia porostów i grzybów naporostowych Polski. Wiadomości Botaniczne 64, Article 645.
- LISOWSKA M. (2011): Lichen recolonisation in an urban-industrial area of southern Poland as a result of air quality improvement. Environmental monitoring and assessment 179(1–4): 177–190.
- ROZPORZĄDZENIE Ministra Środowiska z dnia 9 października 2014 roku, w sprawie ochrony gatunkowej grzybów. (2014). Dz.U. z 2014 r., poz. 1408. <https://dziennikustaw.gov.pl/DU/rok/2014/pozycja/1408>
- SMOCZYK M. (2013): Mąkla rozłożysta *Evernia divaricata* (L.) Ach. i inne zagrożone makroporosty epifityczne w dolinie górnej Bystrzycy Dusznickiej (Sudety Środkowe). Przegląd Przyrodniczy 24(2): 49–62.
- STEIN B. (1879): Flechten. W: F. Cohn. Kryptogamen-Flora von Schlesien. Jahrbuch der Schlesischen Gesellschaft für vaterlandische Cultur 2(2): 1–400.
- SZCZEPAŃSKA K., SZCZEPAŃSKI A. (2006): Porosty z rodzaju *Bryoria* w Karkonoszach. Fragmenta Floristica et Geobotanica Polonica 13(1): 191–195.
- WĘGRZYN M. (2009): Porosty piętra kosodrzewiny w polskiej części Tatr Wysokich. Instytut Botaniki im. W. Szafera, Polska Akademia Nauk, Kraków.